

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ:

ЗА СРБИЈУ 6 дин. месечно

ОД ЈЕДНОГА ВРОЈА 0.40 дин.

ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ПОШТАНСКОГ САВЕЗА 15 дин. месечно

УРЕЂУЈУ СКУПШТИНСКИ СЕКРЕТАРИ:

Ранко Петровић, Доброслав Ружић, Љуб. П. Ђирић.

БРОЈ 22

НЕДЕЉА 30 ДЕЦЕМБРА 1890

ГОДИНА I

27 САСТАНАК

9 децембра 1890 год. у Београду.

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК

Паја Вуковић

СЕКРЕТАР

Лука Лазаревић

(НАСТАВАК)

(Р. Половић: О минист. одговорности стр. 267).

Ви знате и из приватног живота, да један човек предузме неки извесан посао, да себи користи, па испадне обратно и он се оштети. И то што се деси приватнима, може да се деси и министру. Са свим у доброј намери, мислећи да ће држави једним својим радом учинити корист, испадне другачије и он оштети државу. Па треба ли он за ту штету да одговара и да буде осуђен? Ја држим да не треба.

Г. Драгиша вели, да ће сваки министар казати, да то није учинио из користољубља. Господо, њега неће нико ни питати из каквих је побуда то учинио. Ако буде штете то ће ценити суд, који је Уставом и овим пројектом одређен да суди министра, кад буде учинио какву штету држави, па било да је она проузрокована његовом вољом или случајно. Дакле неће зависити од њега — министра, да он каже, да ли је ову штету учинио случајно, него ће то зависити од суда, који ће то да цени. И према томе, кад он оштети државу из користољубља, он ће за то бити и осуђен. Ја овим нећу да узимам некога у заштиту. Али не треба добре и извесне министре оставити да могу бити суђени и тужени, и за оно зашто се тако у свету не оптужује. Треба спасавати ову земљу од рђавих министара. И зато велим, да је предлог г. Драгише неумесан и да се коси с Уставом.

Љуба Јоксимовић — Као члан одбора, који је ранио на овоме пројекту, ја сам устао да говорим против предлога г. Драгише, јер вазда смо при решавању овог закона морали да добро мотримо на став, на који се позива тај члан предлога о министарској одговорности. Што рече г. Тајсић да ће бити врло тешко доказати, кад је оштећење државе било из користољубља — то мислим да није тешко доказати, јер то је лако доказати, само се то до сада није тражило; кад би се хтело да се ради онако како треба, врло би се лако могло дознати ко је из користољубља оштетио државу; ту и саме околности

разјашњавају ствар: неки су пре ступања на министарску столицу били презадужени а после виђамо, да они зидају пет кула са десет тороња и т. д. Дакле може да се узме у рачун то, да ли је он могао то заштедити од министарске плате, или је до тога дошао путем спекулативних лиценција, зајмова и т. д.

Стојан Рибарац — Мени се чини, господо да је г. Тајсић својим разлозима дао израза и објаснио у ствари предлог г. др. Драгише. Ти разлози садрже у себи зебњу, да је немогуће наћи начина да се докажу кривице министрове о оштећењу државе из «користољубља». Прво је питање, да ли мимо оно што стоји у Уставу може министар да одговара за користољубље? Ја бих казао, да не може, — али овде према овоме може, јер кад у Уставу стоји изрично за «оштећење државе из користољубља», није искључена могућност одговорности министарске за оштећења у опште. И ја мислим, да би се ради измирења ова два мишљења могла додати још и једна тачка после ове: За оштећење државе из користољубља, која би гласила овако, и то као тач. 5 за «намерно оштећење државе». Молим 10 посланика да ме потпомогну. (Потпомажу га).

А што се тиче бриге коју је исказао г. Тајсић да ли ће се моћи доказати радња министрова да је оштетио државу из користољубља, ја мислим да је то погрешка до извесноца што није умео да одбије наводе, јер у члану 40-ом стоји јасно одредба којом се разбија свака брига, да ли се може наћи доказа за оштећење државе из користољубља. Ту се не тражи доказ из кривичног поступка, него доказ који може да нађе поротни суд. Дакле, кад то стоји онда отпада разлог, да се не може наћи доказа, и онда стоји то, да ће поротни суд, који је склопљен из људи, који имају да ову ствар расправе, имати да узме у рачун све оне чињенице из јавног и приватног живота његовог, његово стање пре и после министровања, и онда се може доћи до закључка, да тај министар није могао редовним путем доћи до те имаовине своје, и да је оштетио државу из користољубља. Дакле, мислим да нема места овој зебњи да се не може доказати оштећење из користољубља, јер може да се докаже. Но, ако би хтели, као што рекох да изравњавате предлог г. Драгишин са оним што тражи Риста Поповић, онда би могли да узмете ову допуну: «За намерно оштећење државе».

Драгиша Станојевић — Овде је главно питање, да ли сад мој предлог вређа Устав или не. Међутим да прочитам члан 137 Устава, који гласи: «И Краљ и народ на Скупштини имају право да оптуже министре:

1. За издају земље и владоаца.
2. За повреду Устава и уставних права српских грађана.
3. За примање мита.
4. За оштећење државе из користољубља.
5. За повреду закона у случајима, које буде наредио нарочити закон о министарској одговорности».

Дакле има 5 случајева; а овај пети случај даје право овоме специјалном закону о министарској одговорности да се у њега може уврстити а у смислу овога члана 137 Устава, и други случаји, као што је и, пр. случај са тачком 7 члана 2 законског пројекта о мин. одговорности која гласи: «за злонамерно подношење неистинитих извештаја Краљу, или Народној Скупштини, кад усљед њих буду донесене законодавне одлуке, штетне по државу», јер у Уставу се нигде ништа не помиње о томе.

То изрично није нигде у Уставу речено, али то долази под ову пету тачку члана 137-ог Устава. Ја потпуно усвајам предлог Рибарчев и ја сам мислио да тако што предложим чим сам и сам видео да одиста, по Уставу, речи: «из користољубља» не могу отпасти.

Г. Риста је говорио о томе, па каже, како ће неко да се казни за нешто кад он то није учинио намерно. Па може неко да се казни и ако није намерно учинио, него је учинио нехотице, тако исто и министар није хтео можда намерно да учини, али ипак он треба да одговара. Мора се допустити да овде мора ући једна тачка која ће гласити «за оштећење државе из користољубља» али поред те тачке да дође још једна тачка, која има овај смисао: «За оштећење државе». Ја молим г. посланике да м. потпомогну. (Нема).

Раша Нинић — Господо! Предлог г. Драгише врло је уместан, јер ми знамо из прошлости како се радило. Што се тиче данашњих министара, ја бих ово оставио овако и не бих се ништа бојао — али за овом владом може доћи друга, која може да се користи овом празнином у закону и они могу комотно задати куле и торње на штету државе, као што је чинио В. Петровић и Пироћанац (Чује се: на ствар).

Молим вас тако је рађено и морамо гледати, да се више не дешава.

Алимпије Васиљевић — Овде се у почетку ређају само оне велике кривнице, а кад министар оштети државу из користољубља, то је «злочин» а кад изоставимо речи: «Из користољубља» онда је то *проста кривица* и тако онда да одговара. Они, који мисле да начине нешто строжије, они баш на против ублажују, јер од злочина хоће да начине просту кривицу. Овде се каже о злочину, а кад се држава оштети без користољубља, онда се о томе говори у члану 9. овог закона. Дакле као што рекох, она г. г. која мисле, да овај закон начине строжијим, они га напротив праве блажијим. Овде се ређају велики злочини и кривнице, а кад би се изоставила реч «из користољубља» — онда ту не би било велике кривнице.

Ранко Тајсић — Хоћу да се вратим и опет на реч користољубље. Кад ми тужимо каквог чиновника за користољубље, за примање мита, одређује се обично кимисија која испитује по 50—60 сведока, па и опет га суд пусти јер, не може да се докаже да је примао мито. По члану 138 Устава стоји да се министар ставља под суд кад $\frac{2}{3}$ посланика то хоће и према тој размери од куд ће рецимо, 60 посланика од данашњих 90 (а то су $\frac{2}{3}$) моћи да се увере да је он министар — из користољубља оштетио државу. С тога, ако остане овако, мислим да ће они и од сада као и до сада моћи чинити штету држави јер су се уставотворци постарали чланом 138 устава и господу министре оградиле, да може да буде од министра злоупотребе као и досада. С тога вас молим да примите допуну коју су предложили Рибарац и Драгиша Станојевић.

Максим Сретеновић — Да није господо било у отаџбини нашој црних владавина, да није било арања од стране великаша, и осталих власника као што је то рађено за последњих 10—15 година, већи ником пало на ум да ми ово уносимо у закон. Но кад знамо да су давате жељезнице, разне лицитације, — као нпр. пре 5 година кад су давате под закуп марке бандероле на дуван у Београду, јавило се лице са 300.000 а друго сутрадан са 600.000 дин. и пошто је стојало министру до воље ком ће да да, он да ономе за 300000 дин. а не ономе за 600000, зар овде није оштећена државна каса и зар овде није било споразума између закупца и министра; још кад одмах потоме следује да тај министар прави једну велику палату; за то треба све предвидети. Тако исто сви

знамо каква је крагујевачка жељезница, како је извијугана као змија кроз траву, а јавно је говорено да има министара који су ортаци на тој жељезници и да је она искривудана само за то, да има више километара, да би већу корист изцрпili. То су само два примера, а има их хиљадама где су министри овако радили и стајало им до воље ком ће нешто да даду. Један практикант договори се с дужином на пример, да задржи једно решење од извршења за неко време, са чиме се користи па и он је толико увиђаван, да неће пред људима да прими ђурана или што друго, него каже: отиди наоколо па дај то мојој жени. С тога овде треба примити ову допуну, да министар ничим не сме оштетити државну касу.

Милаш Мостић — Јао ми је, господо, што нисам био кад је многоштовани г. Др. Станојевић говорио али из дебате чини ми се, да се његов предлог у главном састоји у овоме, да у овај други члан уђе и једна тачка по којој би се одредила кажњивост министра за сваку штету коју причини држави као министар. Морам напред рећи да се ја увек клањам пред дубоким правничким знањем г. Доктора; али чини ми се да се у овој прилици, кад је овај предлог изнео он није послужно својим обилатим правничким „знањем“. Да би могао што успешније доказати да је предлог г. Доктора у противности са правним одредбама о самој штети, молим вас да ми допустите да вам укажем на важне разлике које истичу из саме правне природе штете; шта са у опште, у начелу, дакле, шта се у теорији правној сматра као штета.

Дакле, господо, штета може да буде двојака; кажњива, то јест кривична и некажњива, грађанска одговорност за накнаду штете. Сад, господо, које су те штете које се увек сматрају као кажњиве? — То су на првом месту ове, које су ушле у овај члан, оне учињене из користољубља. За вас је мислим јасно, да се овде не казни с тога, што је било штете, него с тога што је разлог, што је побуда тој штети користољубље; дакле овде се та реч могла изоставити. Код ове друге штете која може бити од 100 начина као што је и многоштовани г. Доктор приметно, из нехата итд. — Ту не само за министра него и за нас грађане, према свакоме дакле, стоји одговорност, кад бих својим нехатом учинио штету. Сви прави принципи говоре, да онај, који је учини, дужан је и да је накнади; али она се не може ничим никад кажњавати. То би била правна аномалија. Кад би ми захтевали да је, по овом закону, министар кривично одговоран и за штету која може проузгаћи из нехата, онда би се то могло распростраити и на радњу коју врше његови органи. Дакле, господо, онда изгледа, да би министар морао и онда да одговара ако његови агенти направе случајно какву штету. Такву одговорност придавати министру, поред тога што је заплетена, поред тога што може да дође у прилику да дуго мора да размисља, пре него што предузме какав посао — такву одговорност придавати му значи, да ће наступити немогућност, да се министар креће како треба и како захтевају интереси државног посла. С тога мислим, да је по предлогу довољно учињено, и да предлог г. Доктора нема значаја за министарску одговорност, тим пре што је и мој многоштовани професор г. Алимпије напоменуо, да је ова одговорност предвиђена.

Потпредседник — Има реч г. Драгиша Станојевић ради личног обавештења.

Драгиша Станојевић — Како је г. Мостић почео, мислио сам да ће навести много што треба озбиљније и страшније за мене. Како ми је у проици дао многе титуле ја сам мислио он ће да ме смрви са својом ученошћу. Ја г. Мостићу захваљујем на сведочби о учености мојој, али ја је од њега не тражим. Све што је говорио излази на то, да он неће да се казни нехат и почео је читаву теорију разлагати о штети, али у колико сам га разумео, сва разлика између мене и њега у томе је што ја хоћу да се казни нехат а он неће. Сем тога г. Алимпије рекао је.....

Потпредседник — Молим вас господине. ви говорите ради обавештења.

Др. Станојевић — Па ово је ради обавештења.

WWW.UNILIB. **Потпредседник** — Лично обавештење може да буде само са последњим говорником.

Драгиша Станојевић — Господин Мостић изнео је: да он не мисли, да треба казнити Министра, и онда, кад он нанесе штету држави из нехата. Ја тек хоћу, да се Министар казни не само онда, кад штету учини из користољубља, но увек кад год изађе штета по државу, па било да је то из користољубља, неспособности или из нехата.

Милан Мостић — Господин доктор изволео је казати: да сам ја дао њему титулу његове учености. Ја то писам учинио, и боже сачувај, да сам му ја ту титулу дао, но ја сам само поменуо његову титулу, онако, како се он потписује.

Панта Срећковић — Ја хоћу овде да вам обратим пажњу, па за тим суђења министрима. Ја мислим, да је овде доста тачно казано све што треба. Чуо сам од неких предговорника, где говоре: да се на суду неће моћи доказати кривица Министрова. Треба прочитати чл. 40. овога закона, где се каже: да министрима суди поротни суд. Ту, дакле, доказа не треба, и излишно је говорити даље о доказивању.

Михаило Поповић — Никад господо писам своје мишљење делио са људима, који су од добре спреме и поштења појединих министара очекивали како добро по земљу, оставивши им широко поље да по својој вољи ово или оно учине; то не, већ увек сам тежио томе, да министар увек треба да стоји на земљишту закона и да само оно ради, што је на закону основано. На сваки његов рад имао би да утиче једино закон и нико више. Сви остали обзир морају бити угушени пред јасном и изречном вољом закона. Чак, кад министар има да уради нешто по закону а неки обзир па их и корисни налажу му да то не учини јер може бити штетно по земљу, ја бих га ипак оптужио, и то једино с тога, што му не бих дао да уводи опасну практику гажења закона зарад неких, ма за тај случај и корисних. Нећу зарад једног корисног случаја да уводим праксу, по којој би министар у сто других случајева погазио закон на очигледну штету, правдајући је својом добром намером. Наше је да правимо законе и ако не валају да их мењамо, а његово је да их строго врши. Ја мислим, да смо сви сложни у томе, и кад сви тражимо да министри строго поштују законе; то онда свака погрешка, којом повреди закон, кажњива је и они се морају казнити.

Повреда та може бити учињена: или из личног користољубља, а може бити учињена и без користољубља. Овде сад може бити питање само у томе: хоће ли се поред казне за користољубље одредити казна и за нехат? Ја сам да се казни и једно и друго. Али мени се чини, да је овде у пројекту све казано.

Што се тиче првога, кад ко државу оштети из користољубља, то је казано у тачки 4-ој; а што се тиче другог случаја, кад министар повреди закон, оштети државу, или појединца из нехата, то је казано у тачки 6-ој. Мени се чини да је све ово, што смо данас тражили, да се министри казне и за кривице учињене из користољубља и иначе да је то неказано у тачки 4-ој и 6-ој и према томе, треба усвојити овако како је у пројекту.

Риста Поповић — Ја сам у првом говору свом казао да је предлог г. Драгише неумесан с тога, што се коси с уставом, а и у пракци неби донео резултат, који се жели да постигне овим опредељењем. Зна се господо, да је било случајева, да је држава била оштећена усљед кривице министара, али се после кривица није могла доказати. Али, тако исто знате да је било министара, који су државу оштетили, па ипак нису дошли под суд и то једино с тога, што је била у закону о министарској одговорности одредба која каже: да министар, ако учини кривицу, па га прва идућа Скупштина не оптужи, онда друга не може више да га тужи. То је био главни узрок што неки министри, за које се сумњало, да су државу оштетили, нису оптуживани. По садашњем уставу, то више не може да буде. Ако министар учини кривицу која је наносила држави материјалне штете, онда свакако кад дођу

идући избори, земља не ће дати поверење таком министру и друга Скупштина има права, да га оптужи и он ће одговарати.

Ако ми пустимо, да се остави овако једна обла реченица као што се допуном хоће, онда шта настаје? Настаје то, да ће се министри оптуживати за сваку ситницу и онда друга странка кад дође на владу може све прошле министре стрпати у апс. Да вам за ово наведем пример. Сви сте видели, како опозиција, често наводи да су министри погазили Устав, онда би требало да сви дођу под суд.

По мишљењу данашње опозиције, готово све што су министри радили — кривице су, и онда кад би они дошли на владу они би их за све то потрзали на суд. Ја понављам да до сад министри нису избегавали одговорност с тога што су им кривице биле мале и што се нису могле доказати, но с тога што је рок министарске одговорности био кратак.

Ја се сећам једног случаја који се десно у Нишу. Била је интерелација на Вукагина Петровића и он је требао да одговара; но како је била прошла једна Скупштинска перијада, он каже: ако хоћу могу да одговарам, а ако нећу не морам, јер ми закон право даје. Но он је ипак одговорно јер је био сигуран у своју већину. Дакле, не треба овде стављати једну нејасну реченицу од које земља не ће имати користи.

Дим. Катић — Каже се, да је право оно, што је законом утврђено, и збиља тако мора и да се верује. Кад то стоји, онда је следствено да за министра не може да се одређује казна ако није државу оштетио из користољубља, и свака така казна ту би значила повреду права министарских.

Али поред тога стоји и нешто друго. Ако неко не одговара за кривицу, може да одговара за штету, и у том случају ми можемо да министре подвргнемо одговорности, и ако немају одговорности кривичне, јер сви грађани одговарају и у кривичним и грађанским предметима за штету. Да се то постигне што се хоће треба допунити чл. 9-ти, јер се у њему каже „поред кривичне одговорности министар је и грађански одговоран за штету, нанету било држави, било појединим лицима“, а у Уставу се каже да је одговоран за нанету оштету и за повреду закона. Повреда закона не може доносити материјалну штету јер има таквих случајева да држава може бити оштећена материјално без повреде закона. Такве случајеве требало би подвести под чл. 9. и рећи да министри одговарају држави за накнаду штете, ма и не било кривичне одговорности. Ја мислим да ће се тиме постићи ово што се желело, и да не буде повреде Устава и да се сачува интерес државе. Дакле мишљења сам, да чл. 9. треба да се допунити у томе смислу.

Стојан Рибамач — Дискусија о овом питању отегла се врло дуго. Према важности питања она се и оправдава. Ја сам устао да говорим по други пут о овој ствари поглавито да докажем, да је г. Мостић тврђењем својим подбацио, т. ј. да у том тврђењу има огроман правнички дефицит. Није овде питање о штетама самим, и са свим је било излишно његово теоријско објашњење о штети. Овде је питање о томе, да ли има начина да се што више сачува интерес државни од намерних повреда свију органа власти. Ја не бих нарочито истицао ту ствар да ми један колега овде својим неразумевањем ствари није дао повода да кажем како има врло велике разлике између министра и чиновника. Министар није чиновник. И ако ви имате по Уставу права да непосредно тужите чиновника Суду, немате права да тужите министра, да тражите само грађанску одговорност његову. У том погледу г. Катић учинио је једну добру напомену, и ја мислим да би се само тако могло дати задовољења његовом предлогу ако се прими мој предлог да је Министар одговоран за намерну оштету државе. Према овоме не може да остане ни теорија г. Мостића, ни сам предлог г. Катића, кад је овде грађанска одговорност министра вазана за кривично дело његово пошто ни један грађанин не може имати права да тужи министра за грађанску оштету. Ја држим да код чл. 9. не би требало ништа додавати него само овде код тач. 5. Но ако би Скупштина нашла, да је по објашњењу г. Поповића све

ово обухваћено тачком 6-том, т. ј. да она садржи овај предлог о намерном оштећењу државе, ја немам ништа против тога, само држим да би било потребно да се нарочито нагласи одлука скупштинска, тако да она буде као нека врста тумачења тач. 6-те да је намерно оштећење и ако није из користољубља обухваћено тач. 6. (Чује се: да се реши).

Потпредседник — Је ли вољна Скупштина да се реши? (Јесте).

Има реч г. Максимовић.

Пера Максимовић — Разлози изнесени, против предлога г. Драгише, држим да су са свим неоправдани, нарочито што се вели да би се предлог г. Драгише косно са Уставом. Самн они говорници који су базирати своје мишљење на чл. 137. Устава, изгледа ми, да су дошли сами собом у сукоб са тим чланом. Мени је јасно, да се у томе члану хоће самим Уставом да обележе неке радње као кривичне. У томе члану наведене су незаконитости, о којима ће можда бити спора, да ли могу бити кривичне или не, па их је Устав као такове и обележио. Зато и редовна законодавна Скупштина, мора огласити та дела као кривична дела, која су у тој тачци побројана. Велика или уставотворна Скупштина није хтела да остави широко поље, да само нама Скупштина квалификује, која су то кривична дела, него је она сама казала, за извесна дела, да су кривична као н. пр.: *издају земље, владоце, примање мита, оштећење државе из користољубља*; Та дела Устав је огласно као кривична, јер је сматрао да су она судбоносна по интересе земаљске, па их није хтео оставити да буду контроверзна. Али уставотворац оставио је поље за размислање и редовној законодавној Скупштини, да и она својим радом огласи, нека дела за кривична, за које буде налазила по своје мишљењу да су штетна по државу па је за то и створио 5. тачку чл. 137. Устава. Дакле господо, ја вам обраћам пажњу на то. Сам текст Устава тако је јасан и опредељен и према њему држим да никако не може бити оправдано оно мишљење да је овај предлог г. Драгише противуставан. Ја држим да Скупштина баш по тексту самог Устава има права да овај предлог г. Драгише усвоји ако нађе да је он уместан, јер се он не коси са поменутим чланом Устава.

Односно самог предлога, ја држим да мишљење г. Мике Поповића, који вели да се то у 6. тач. садржи, неће бити правилно пошто је у тој тачци стилизација незгодна, јер се може избећи казна а опет да су повређени интереси државни или приватни. По мом мишљењу ова тачка, требала би да гласи, *за намерну оштету државних и приватних интереса*. Што је стављено у тач. 4. за оштету државе из користољубља, то је предвиђено Уставом, а овај нов предлог базирао би се на 5. тач. чл. 137. Устава и он је са свим основан на Уставу и ја налазим да је он користан, што би се тиме гарантовало једно право државе и појединаца, за намерну повреду државних и приватних интереса.

Мени изгледа господо, кад бацимо свој поглед, да је било толико злоупотреба, и да ипак поред тога нисмо доживели да видимо и једног министра на оптуженичкој клупи, онда мислим да немамо потребе, да се препиремо око тога да не унесемо још коју тачку више и да их буде не 8 по 30—40 само да се у тима предвиде сви случајеви одговорности министрове, те да будемо сачувани од оних злоупотреба и од онаких случајева, какви су се дешавали. Истина то је најтеже питање о министарској одговорности, јер на крају крајева оно не лежи у самим законима, него се оно налази у свести којом су грађани одушевљени, да злоупотребе увиђају и да чувају своја уставна права.

Али свакојако кад је Устав казао да има одговорности министарске, онда мислим да ће бити боље да што више тачака предвидимо у којима ће се обележити и казнима дела и министарска одговорност.

Мијаило Поповић — Нећу да кажем, да ме г. Пера није разумео.

По свој прилици ја сам био нејасан, кад је он изјавио да ова тачка не даје довољно јемства за ово што се хоће у

Скупштини, али у прилог свога мишљења, ја морам да се до-такнем ове пете тачке и ја бих молио, да се та тачка 5 чл. 137 Устава прочита, из које ће се видети како за повреде закона има нарочитих одредаба у закону о министарској одговорности. Овде је са свим јасно, да се министар казни за повреду закона, али овај закон што ми доносимо има да обележи случајеве, у којима ће се казнити та повреда закона. У тачци 6 казато је, да ће се министар казнити за злоупотребу своје власти, извршење судских пресуда кад се тиме наноси вред државним или приватним интересима. Према томе може ли се и како извести да је једна министарска радња штетна и да се може казнити. Овде се не може узети да је свака радња министарска кажњива но само она, којом је повређен закон, а међу тим у оним случајевима, који су у закону обележени каже се: ако се наноси штета целој држави, па чак и онда кад се наноси штета и приватним интересима. Овим је дакле све обухваћено, што се тражи.

Извест. Д. Илићановић — Више говорника било је за то, да се измени тачка код члана 2 те да по томе министар буде одговоран и за ненамерну оштету, па је том приликом пала таква реч, да је такав предлог био против уста-ван. Зашта ко је у почетку чуо, какву је редакцију тражио г. Драгиша, могао је такав прекор и да учини, јер он је тражио да се избрише реч „из користољубља“. Тим би се зашта повредио Устав, јер Устав хоће да казни министра за кривицу из користољубља, за штету из користољубља ако би се пак речи „из користољубља“ изоставиле, повредио би се Устав тиме, што министар, по вољи Устава за оштећење из користољубља не би био кажњен. О томе, да неће бити добро да се овде код тачке чл. 2 учини додатак, којим би се министар подвргао одговорности и за намерну оштету, мислим да не треба да говорим после објашњења г. Мике Поповића, да се то подразумева у тачци 6 члана 2. Даље г. Рибарац навео је члан 28 Устава, који даје права сваком грађанину да може непосредно суду тужити чиновника, и да се министар не може тужити као и остали чиновници, и каже да је то противно државном праву. Господо у најуставнијој земљи, у Енглескеј, министра може да тужи непосредно суду сваки грађанин, који би био оштећен незаконом радњом министровом, па данас не стоји његово тврђење да се не може тако исто и наш грађанин, који је незаконитом радњом каквог министра оштећен тужити суду Исто тако г. Рибарац казао је да нисам схватио чл. 40 у ком се говори о суђењу у државном суду, и зашто нисам појединима одговарао који су се бојали, да се кривице о миту и оштећењу из користољубља не могу доказати, кад је тим чланом дато право државном суду да суди по убеђењу. Ја сам хтео да сачекам говор свију посланика, па да као известилац дам реч и тада отклонимо плашњу о доказивању тих кривица према чл. 40 овог зак. Но кад је он скренуо пажњу Скупштини о томе не треба у исто време и да чини прекоре.

Потпредседник — Претрес је свршен. Стављам на решење чл. 4 по пројекту, дакле: ко је за то да се тач. 4 усвоји по пројекту нека седи, ко је противан, нека устане? (Већина седи). Оглашујем да је тачка 4 примљена по пројекту. Изволте даље.

Известилац чита тачку 5 (стр. 267).

Потпредседник — Усваја ли Скупштина прочитану тачку? (Усваја).

Известилац чита тачку 6.

Драгиша Станојевић — Ја ћу да покушам, да видим може ли се овде уврстити оно, што сам мало пре хтео. Овако како овде стоји не усвајам.

Овде у тачци шестој члана другог стоји: „за намерно спречавање, злоупотребом своје власти, вршења закона или законодавних решења, или извршења судских пресуда, у случајима, кад се тим нанесе вред државним или приватним интересима.“ —

А то ће рећи: ако се не каже да се нанесе вред државним и приватним интересима, неће бити казне за министра.

Имајте на уму овај члан. У њему је побројано све зашта ће се министар казнити, а за све оно, што није овде побројано неће се моћи казнити. Дакле, овде је специјално побројано, зашта ће да се министар казни: „за намерно спречавање, злоупотребом своје власти, вршења закона или законодавних решења, или извршење судских пресуда.“

Дакле, ако ради очевидно противно закону, па не буде штете ни по државу ни по интересе приватних лица, онда се министар не казни.

Ја мислим, да министра треба казнити и онда, ако не буде никакве штете, само ако је злоупотребно своју власт, да ову учини; јер ако данас није било штете може бити сутра.

Овде је главно, да се казни његова намера, којом је хтео, да злоупотребни своју власт, да спречи вршење закона, или законодавних решења, или извршење судских пресуда. Дакле, било штете не било штете, ја мислим, да треба онога министра, који хоће да злоупотребни своју власт и делом да изигра закон, казнити. А ова га тачка ослобођава од казне, ако не буде оштећења.

Зато тражим, да се ова тачка измени овако: „*да се казни министар, који злоупотребни своју власт у свима случајима, па и онда кад се неби нанео никакав вред ни државним ни приватним интересима.*“

Ја предлажем дакле, да се министар казни: кад он злоупотребни своју власт у свима случајевима, па и онда, кад се неби нанео никакав вред ни државним ни приватним интересима.

Овде је главно, да се казни његова *зла* намера. Ја молим десет посланика, ако има да потпомогну овај мој предлог (нема).

Риста Поповић — Ја мислим, да се баш овом тачком пројекта разуме оно, што тражи г. Драгиша Станојевић.

У тачки 6 казато је овако: за намерно спречавање, злоупотребом своје власти вршење закона или законодавних решења или извршења судских пресуда у случајима, кад се тим нанесе вред државним или приватним интересима. Дакле, за све ово може министар да одговара и да буде оптужен.

Овде је казано: кад се радњом оваковом министровом оштети држава или приватно какво лице, онда ће он бити оптужен и одговоран. А тако исто он ће бити одговоран и онда, ако буде повредно наслов каквог закона. Свакојак стоји да он може бити оптужен. И с тога не треба мењати овај члан, јер може бити оптужен, ако спречи извршење каквог закона или законодавног решења или судских пресуда, а тако исто, може да буде оптужен и одговоран за неизвршење свега тога.

Дакле, овим чланом разуме се и оно, што је хтео г. Драгиша.

Драгиша Станојевић — Ја не мислим да је то тако наивна ствар, као што је преставља г. Риста Поповић. Овде се нарочито каже: за намерно спречавање злоупотребом своје власти, вршење закона или законодавних решења или извршење судских пресуда, у случајима кад се тим нанесе вред државним или приватним интересима. Добро, ако је тако као што каже г. Риста, онда на што да се специјално каже ово: „у случајима кад се тим нанесе вред државним или приватним интересима“, јер довољно је да се само каже „за намерно спречавање злоупотребом своје власти вршење закона или законодавних решења или извршење судских пресуда; — па ту треба да је тачка, јер кад се каже и оно: у случајима, кад се тим нанесе вред државним или приватним интересима“ — по мом разумевању, то искључује да се може министар казнити, ако тих случајева нема.

Вића Радовановић — Чини ми се, да је тумачење г. Ристе Поповића у овој тачки врло натегнуто. Из овог што стоји у случајима кад се тим нанесе вред државним или приватним интересима, односи се и на ово: решења законодавна, или извршења судских пресуда, у опште на сва овде

побројана дела: дакле и за неизвршење законодавних решења или судских пресуда или невршење закона.

Свакојак има места бојазни, да се не законе министри одговорности, кад они наређују, да се нешто изврши мимо закона и кад издају наређења противна законима. И по томе овде је са свим умесна ова последња примедба г. Драгишина да се од речи: „у случајима“ па до краја све избрише и онда би се с тим помирила свака бојазан, које може доцније услед овакве стилизације да наступи и министар може да се закони од одговорности ако што учини мимо закона. Ја молим 10 посланика, да потпомогну овај предлог да се оне речи: у случајима кад се тим нанесе вред државним или приватним интересима избришу. (не потпомажу га).

Новак Милошевић — Ово треба разумети овако кад год се не вређа закон, онда се интереси државни или приватни такође не вређају, и онда не треба за то министар да буде кажњен, јер би тада било неправде. Али кад се повреди закон, онда разуме се биће и штете и за тај случај министар ће и одговарати.

За то нема смисла овде ништа ни додавати ни брисати.

Милан Мостић — Господо, ја налазим да би било излишно или што додати или што одузети од ове тачке. Са мишљењем многопоштованог доктора Драгише Станојевића не могу да се сложим, и жао ми је што се овом приликом не могу њему да придружим. Из говора докторовог излази ово, да он хоће да казни и саму намеру министрову кад прекорачи или погази закон и ако од тога не буде штете, ни негативних последица. Према томе, мени изгледа, да би се код овога закона могло окрићти оно кривично начело, које гласи: да се год намера или помишљао не може казнити: и за тако што нема казнивости. Ја бар тако замислиам и схваћам мишљење г. докторово. Јер ако се узму случаји вреда државних интереса, онда ће се такав министар оптужити и казнити, а кад тога нема, онда не може бити ни кажњен. Ја то овако разумем, и ово треба имати у виду, да никад не може наступити нека незаконита радња министрова, а да не нанесе вред државним или приватним интересима. Господо, дозволите ми, да, кад ми правимо закон о министарској одговорности не треба да изгубимо из вида ово: кад министар својом радњом изазове какву штету, па ма то било на који начин, било погрешним тумачењем закона, онда самим тим, што погрешно тумачи закон, наноси вред закону. И у том случају кад то увиди Краљ или Народна Скупштина, имају права да оптуже министра за погрешно тумачење и хрђаво примењивање закона, па био какве штете и других последица по државне и приватне интересе или не, такав се случај онда казни просто као вред закона. И кад би се ова реч „намерно“ изоставила, ја мислим, да би се тиме изгубило најглавније својство овог члана.

За то сам, дакле, да ова тачка остане као што је предложена

Тома Бојичић — И ја ћу да приметим на ову реч „намерно“, у тачки 6 овога члана 2. Ја се потпуно слажем са оном господом, која траже да се ова реч са свим избрише, а остало нека остане као што је. А да се ова реч избрише треба зато, што ће се њоме моћи да чини злоупотреба, па ће се иза ове закључати и изговарати не само министар, него и све остале државне власти и њени органи, па ће казати: писам намерно то и то учинио, и онда ће они избећи сваку казну. Као што рекох, треба ову реч „намерно“ избрисати, а остало да остане као што је, те да се сваки казни, па учинио вред закону намерно или ненамерно.

Максим Сретеновић — Највише су штете, господо, министри и власти чинили онда, кад су уступане поједине лицитације или лиферације пријатељима и рођацима, па и онима од којих ће од такве лиферације или предузећа имати користи као тајних ортак; ту су се, дакле, дешавале највеће злоупотребе и штетили како државни тако и приватни интереси. С тога се придружујем предлогу Виће Радовановића с тим додатком „ако влада или поједини министри уступе лицитацију или лиферацију државну, па је уступе ономе понуђачу, који понуди цену мању на штету државне касе...“ И зато сам, да се министар казни.

Дим. Димовић — Ја не могу да се сложим са мишљењем оних говорника који кажу, да је у тач. 6 чл. 2 предвиђено за случај намерног оштећења од стране министара, и г. др. Драгиша лепо је образложио ту ствар, да се то може односити само на извршења судских пресуда и т. д. а не и у случајима, кад се не оштете државни интереси. Зато бих био мишљења, да се у овој тач. 6 чл. 2 само каже, да после оне речи «пресуда» и у случајима кад се нанесе вред државним или приватним интересима, — и онда би се са овом тачком постигло и оно правилно мишљење др Драгише Станојевића, односно злонамерног оштећења државних и приватних интереса.

Велизар Кундовић — Ја мислим, господо, да је овде чисто питање да ми доносимо закон о кривичној министарској одговорности. И кад је тако, онда не знам, зашто треба да изостане реч «намерно». У свакој је кривици главно намера, и ако нема намере, онда нема ни одговорности па ни казне. Према томе, ја мислим, да је ова тачка јасна и разветна и да је треба примити онако, као што је предложена. Ова је, дакле, тачка тако јасна, да овде мора доћи реч «намерно», као што је овде и метута.

Гига Гершић — Ради бољег објашњења ове ствари, хоћу да напоменем то, да ово, што неки говорници веле, да треба да се изостави ово: «... кад се тим нанесе вред државним или приватним интересима», а да остане: «кад се намерно не врши закон и т. д.», — да донеста то може имати смисла, што се у једној тачки веле: «на сам намерно од извршења задржи закон» већ је нека кривица. Али са друге стране ваља имати на уму то, да министарске радње, за које он у сваком случају — не само кривично одговара него је и политички одговоран, и да он у сваком случају треба да пази на интересе државне и да их има на уму, — та министарска радња у по неким случајима може да донесе потребу, да се извршење неког закона за извесно време задржи, разуме се, на своју одговорност, нарочито кад налази, да је то у интересу државном. Ја ћу да наведем један пример.

Ви знате, да је на прошлој скупштинској сесији донесен закон о ковању сребрног новца и тај закон требао је да се изврши. Но видело се доцније, да кад би се тај закон одмах извршио, да би држава била оштећена, јер је сребро било поскупило. То би било противно држ. интересима, и онда је министар морао да задржи тај закон од извршења; и разуме се сад, да кад би неко хтео из тога извести кривицу, тај би могао. А тим пре, што знате да при министарској одговорности играју улогу разне политичке страсти, — симпатије и антипатије — па би се могло рећи: не питамо је ли то било урађено у корист државе или не, него ти си просто тај закон задржао од извршења, и ти треба за то да седиш на оптуженичкој клупи и да за то будеш кривично одговоран. И управо за што је опасно то, кад се закон задржи од извршења? То је најопасније с тога, и казни се за то, што се замислила да је Народно Представништво, донесавши какав закон, или суд донесавши извесно решење, имало на уму само државне интересе, а с друге стране и приватне интересе, и кад се сад спречи извршење тога закона, и то још намерно, онда у великој већини случајева то је штетно по државу и по појединца и за то се то казни. Но кад има случајева таквих, да тиме није нанесена штета ни држави ни појединцима, него може још да буде чак и корист за државу до извесне мере, онда пре свега треба да реши та штета, која је нанесена држави или приватноме човеку. А што г. др. Драгиша каже, да у једном случају може да буде корист а у другоме штете, — па лепо, ако буде штете, онда ће он без сумње за то и одговарати. Дакле то је овде све предвиђено, и ја мислим, да овај члан може да се прими а да не буде штете ни по државу ни по приватне интересе. (Чује се: да се реши).

Потпредседник — Је ли вољна Скупштина да се реши? — (Јесте).

Има још пријављених говорника: г. др. Драгиша Станојевић ради личног објашњења и г. Илија Душманић.

Драгиша Станојевић — Теорија, коју је сада развио г. Гершић, опасна је по моме мишљењу. Он је навео случај да одиста министар може патриотски да ради и ако један закон задржи од извршења; али није се сетио случаја, ако један министар на штету државе задржи закон од извршења. Случај, који је он навео, одиста је такав како је он навео. Што се закон није извршио, министар је имао право. Међу тим то не смега, да ми запитамо министра, за што тај закон није извршен. Министар ће ва то изићи и казати, да би било штетно по државу, да га је био извршио, и онда ће он добити резолуцију од нас, — ми ћемо га разрешити одговорности, и то је управо кратко суђење; он није извршио закон и узео је одговорност на себе, јер је био убјеђен, да би оштетно тиме државу кад би га извршио, и ми убеђени у томе скидамо са њега одговорност; али никако не смемо узети у опште то, што може наступити такав случај, па за то оставити одрешене руке министру, да он по свом благо разумљу извесан закон или судске пресуде задржи од извршења а да о томе не даје рачуна. То је, господо, врло опасна теорија.

Дакле, одиста могу наступити случаји, које је г. Гершић навео; али ми хоћемо да учинимо одговорним министра кад он не изврши закон. Дакле овде у овом случају министар је добро учинио, што није извршио закон, али ипак за то он треба да даде рачуна, а како ствар сад стоји, ја могу напред рећи да он мора добити разрешење, и да се мора оправдати. Али овако овим предлогом отворила би се широм врата, да он свагда може радити и рећи да је то као патриота радио.

Гига Гершић — Овде је г. Драгиша признао да се може по неки пут десити да се поједини закони задрже од извршења а у интересу државе, али каже да хоће да министри буду одговорни. Па ја сам напоменуо мало час да има две одговорности: политичке и кривичне. Министар парламентарно пред Скупштином у свако доба за свој рад одговара, и ако Скупштина нађе да није добро радио, она ће га оборити, и он ће ићи кући; али не може се рећи да је то маля казна, јер она много утиче на јавни рад. Дакле о томе нема сумње да овим није искључено, да Нар. Скупштина у свако доба може министра питати и тражити рачуна, за што је задржао закон од извршења. Он ће имати да се оправдава пред Нар. Представништвом, и ако оно сад нађе да је његова радња била у интересу државе, онда ће га ослободити одговорности.

Међу тим др. Драгиша напомену: па шта ћемо ако буде држава оштећена? Па ако је оштећена, онда је то друга ствар — одговараће за државну штету. Ја ћу опет да поновим оно, што сам мало пре казао. Ако би се метнуло, да само за спречавање, за задржавање од извршења закона буде одговоран без обзира на то, да ли је држава оштећена или не, и кад би се то усвојило, онда му не би помогла никаква скупштинска резолуција. Али, узмимо овај случај. После три године дође друга скупштинска већина, завлада друга струја, па каже му: ти мораш сести на оптуженичку клупу, јер си ти задржао закон од извршења, а не питаш се, да ли је то донело штете или користи за државу; ту просто каже се: мораш да седнеш, и ја имам рачуна да ти идеш на оптуженичку клупу.

Дакле, одговорност није избегнута и ово последње може да буде врло опасно, а то зацело не треба да буде, кад је неко радио патриотски и за корист државну (одобравање; чује се: да се реши).

Драг. Станојевић — У главном и јесте то питање, да ми нећемо да он само политички одговара, него и кривично. Главно је то да се спречи злоупотреба закона. Бојазан г. Гершића, да може после 3. године доћи Скупштина, која ће казнити министра, из партиског нерасположења, ја мислим, неоправдана је у земљи, у којој је било тако много хрђавих министара и нико није одговарао. Дакле, главно је да се овде не може да каже, да министар само политички одговара па да он сам да оставку и иде кући, него да се он и кривично казни, ако учини оно, што не треба.

Илија Душманић — И око ове шесте тачке повела се опширна дебата. И г. Драгиша изнео је свој предлог, како би ову тачку требало изменити. Доиста тим самим, што се око ове тачке много говорило, изгледа да је ова тачка б. незгодно стилизована, и поводом дебате око 4. тачке говорило се, како поводом предлога г. Драгише, да се ова последња реч: „из користољубља“ изостави, а оне његове допуне (Драгиша: није о томе реч). Молим вас, стоји једно с другим у вези. Ја баш хоћу за рад тога да поменем ту тачку 4., јер нарочито је г. Мика Поповић напоменуо при дебати о тачки 4 да оно што се тражи нека допуна, да се то у овој 6. тачки садржи.

Да треба ову тачку изменити јасно је. Да би стилизација била обухватила и оно што је потражио г. Мика Поповић приликом дебате код четврте тачке, ја мислим да предложим једну редакцију, али главно што хоћу да предложим да се ова тачка врати понова у одбор на да се понова стилизује. Ако је вољна Скупштина како би је стилизовао, ја ћу је прочитати, али као што рекох главно је да хоћу да се врати у одбор на стилизацију, и онда изнесе пред Скупштину. Мислим да би било јасно кад би се она стилизовала онако као што ћу вам прочитати, онда би она обухватила и кад су повређени државни и приватни интереси а и оно што је тражио г. Драгиша: кад министар намерно, злоупотребом своје власти задржи од извршења какав закон или не изврши законодавно решење или спречи да се изврши каква судска пресуда. Дакле стилизација би гласила овако: (Чита): У случајима кад се намерно нанесе увреда државним или приватним интересима, као и за спречавања вршења закона или законодавних решења или извршења судских пресуда злоупотребом своје власти.

Дакле министар се може оптужити у случајима кад нанесе увреду државним и приватним интересима, а то је оно што се говорило поводом дебате око четврте тачке и ово што је сад г. Драгиша говорио код ове тачке за намерно спречавање извршења закона, законодавних решења и т. д. Таква стилизација мислим да би обухватила и једно и друго и онда би ова тачка била јасна.

Извест. Дим. Илићановић — Заиста господе, после дебате код тачке четврте овога члана, кад би се усвојио предлог г. Драгише, онда би отпало оно што смо мало час говорили, да се овде подразумева оштећење државе и приватних лица услед незаконите радње министрове. С тога не примам да се ово врати у одбор и молим Скупштину да прими редакцију овако како је поднето.

Потпредседник — Претрес је свршен, и стављам на гласање тачку шесту онако као што је прочитана.

Вића Радовановић — Мој је предлог потпомогнут.

Потпредседник — Није. Дигло се само седам посланика.

Стављам тачку шесту на гласање: Ко је зато да се она прими нека седи, ко је противан нека устане? (Већина седи) Оглашујем да већина седи, према томе ова је тачка примљена.

Известилац чита тачку 7.

Милан Ђурић — Кад већ доносимо закон о министарској одговорности, треба да се побринемо да он заиста буде такав да кривац не може да избегне казну а невин да не страда. Мени се чини, господе, да кад би примили ову седму тачку, да би разрешили министра од пола одговорности, што мислим да није намера овог закона. Из прошлости и искуства врло добро знамо, да је ово врло важна ствар. Овде се каже (чита седму тачку). Ја мислим кад би ово оставили онда би ми разрешили министра од пола одговорности. Сваки министар имајући једну грану државних послова, дужан је да подноси извештаје владоцу. Ви знате да од владоца потиче цео импулс за правilan рад у земљи и за вођење политике. Представите себи да један министар ствари ради тако, да наилази на много отпора код опозиције. Владалац разним путевима чује то и пита због чега се осећа незадовољство у земљи и да ли његов министар доиста чини неправде и гледа злоупотребе које чиновници чине. По уставу њему је министар први саветник и он га пита о томе. Шта ради он? Нећу да кажем да сви то раде али у већини прилика министар, да би се сачувао од одговорности, и

живећи у нади да ће поправити своје погрешке, каже владоцу да је тај и тај антидинастичан, други је овакав, трећи хоће нешто што се коси са интересом престола, земље итд. Владалац добивши од свог министра такав неистинити извештај, доиста поверује да је тако, јер дотични људи не могу да дођу код владоца; министар, даље, имајући власт поставља такве чиновнике који утврђују владоца у оном мишљењу како жели министар. Дакле, народни глас, народна жалба против њиховога рада не може да дође до владоца; или и ако дође, владалац не може да дозна право стање у овој ствари. У таквом стању природно је да владалац више верује министру, и од тога има штетних последица и по владоца и по интересе земаљске. Преставите господе, себи да су овако неистинити извештаји учинили толико пута, да се није хтео чути глас већине народа, да се није хтела зауставити политика која би била штетна по државни интерес. Министри добивши владоца на своју страну са лажним извештајима, они су велике штете наносили јер су такви неистинити извештаји доводили владоца у сукоб са народом, и дошавши у сукоб са народом, отуда су проистицале штете за земљу Али ово је све мало.

Сад хоћу да обратим вашу пажњу на другу једну ствар. Узмимо министра војног. Он поднесе извештај владоцу у приликама кад интерес земаљски захтева да се поведе рат и кад владалац упита је ли војска спремна да може част и интересе земаљске заштитити па добије неистинити извештај — сами цените колико ово може да нанесе великих штета и моралних и материјалних.

Да прекратим говор. Да не бих много о овоме говорио мислим да се каже овако: за подношење неистинитих извештаја краљу и Народној Скупштини, а оно друго да се изостави; па ако се когод од министара усуди да поднесе неистинити извештај, он нека одговара.

Марко Петровић — Кад се пишу закони поред памети треба имати и политичког а и обичног грађанског морала. Свакад се не мора казнити и жигосати, а овде се у неколико протежира, јер се не казни у начелу, него тек ако има последица. Дакле према овоме министар може да се послужи неистинитом, може да учини покушај да обмане Скупштину, владоца и да их наведе на танак лед. Ако успе и отуда настану зле последице, да се владалац навуче на авантуре и нанесе штете земљи, онда ће министар да одговара а за покушај се не казни. Овде је некакав особити изузетак да се покушај не казни него тек свршено дело. Зато се придружујем мишљењу г. предговорника да треба да се избрише све што је овде речено те да остане: за подношење неистинитих извештаја Краљу и Народној Скупштини без обзира хоће ли то имати последица. Зар да чекамо да се земља упропасти, да се владалац обмане, па тек пошто прсне тиква да се он казни. Мени се чини да треба застрашити, треба не дати министру могућност да може чинити и покушај, и онда смо спречили да и владалац и Скупштина не буду обмањени. С тога усвајам мишљење г. прете и молим посланике да ме потпомогну.

Драгиша Станојевић — Ја мислим да ће Скупштина усвојити предлог оца Милана Ђурића, и хоћу само упоред да напоменем, да све измене које су биле покренуте при претресу осталих тачака биле су у истом правцу. Г. Марко лепо је казао како није главно то, хоће ли бити штетна последица или не, и према томе хоће ли се министар казнити или не; већ главно је то, да не треба признати у обзир последице, по сваку кривицу треба казнити. Кад се тако стилигује као што је то учинио прота Милан, онда се казни сваки покушај да се обмане краљ или Скупштина а то треба да остане.

Гига Гершић — Да кажем и ја неколико речи о овом питању. Овде се предложило нешто, што може да изгледа да је много боље да се и народ сачува од штете и да се министар казни, кад поднесе неверан извештај Скупштини или Краљу. То је добра ствар, и намера предлагачева је добра. Али г. прота Милан казао је у свом говору и то, а то је једно казао које треба да влада у свакој држави, да треба законе удесити тако да кривац не избегне казну, а прав да се не казни. Овде се каже: да министар одговара кад зло-

намерно поднесе неистинит извештај Скупштини или Краљу, а Сад се предлаже, да се казни министар за не истинити извештај у опште не питајући је ли он то поднео злонамерно или не.

То питање, шта је истина, а шта није, нарочито у државним стварима, веома је заплетено и ту много пута решава гледиште и схватање појединога човека; ту где се ми не слажемо у мишљењу, где и поједини човек а камо ли министар који је тако преоптерећен послом, не може да буде увек на чисто. Министар мора да се ослони врло често на извештај својих органа, јер он не може сам све да испита. Сад може да се догоди да министар поднесе извештај који можда у свему не одговара истини али га он подноси у тој вери, да је истина. Сад кад се поднесе такав извештај који није поднесен са злом намером већ у обмани, казнити и у том случају министра, то не би било право и то се не ради у кривичном праву. Ви то можете учинити али у кривичном праву узима се да се неко казни кад нешто учини намерно, иначе нема кривичне урачуљивости. Дакле довољно је то кад се каже; да кад министар хоће злонамерно да превари Краља или Скупштину о правом стању ствари, онда треба да одговара: али кад то учини на основу нетачног извештаја онда треба имати на уму, да су државне ствари по некад тако заплетене и комбиноване да човек не може имати увек тачна извештаја и министар важе у свом извештају оно што је дознао сам, или како му је јављено. Доцније се покаже да није све тачно, но кад он није злонамерно хтео да превари Скупштину или Краља, онда казнити га у том случају то, чини ми се да би било нешто, чему примера нема у данашњем законодавству.

Дакле ја кажем да би ми ту ишли далеко кад би у сваком случају министра казнили, јер би ту често по неко невинно страдао, а сваки човек, па ма то био и министар треба да страда само онда ако је крив. Ја мислим да то не би било основано и држим да треба да остане по пројекту.

Хоћу да напоменем још ово само. Поштовани прота Ђурић казао је како се више пута догађало да министри представљају владоцу ствар другачије, но што она у истини постоји, да онадају неке људе и представљају као нединастичке и т. д. Што се тиче тих представљања и усмених саопштења и обавештаја, што их министар подноси владоцу то је нешто што се не може контролисати, нити то може бити предмет кривичне одговорности; то може бити некад истина а некад не; но ја хоћу само да одговорим на оно што каже да до владоца не може истина да допре. У уставним државама где постоје народна представништва која су изказ народних жела и прави израз стања у земљи, ту владалац може из рада и изјава народног представништва увек да дозна право стање ствари.

Осим тога ту има штампе, ту има зборова где се све износи на јавност и ту ће министру бити врло тешко код главног стања ствари, да превари владоца само ако владалац хоће да се уверава о правом стању ствари. Бојазни те може да буде. Само у једној апсолутној држави ту има опасности, да ће владалац који је затворен у четири зида и само слуша своје доглавнике и саветнике, да буде преварен.

С тога ја нисам за то, да се у пројекту избрише реч „злонамерно“, јер човек може у најбољој намери и мислећи да је оно истина што он подноси, да поднесе нетачан извештај. Па зар и за то да одговара? Шта би онда дошло? Дошло би до тога да министар не би смео никад подносити извештај из бојазни да је нешто нетачно и да ће за то одговарати.

Ја сам дакле за то да остане ова тачка као што је предложена.

Живан Живановић — Ја бих имао да наведем два случаја, који би потпомогли разлоге да ова тачка остане као што је одбор предложио. Зна се, да у наше западне крајеве често упадају Арнаути. Десно се сад тамо какав плашљив

капетан, и он у своје страху од једне релативно мале ствари направил крупну и јави министру да је попаљен цео срез, и процао цео крај, да су у опасности пограничне вароши: Прокупље, Врање, и т. д., и онда се нареди делимична мобилизација.

У том случају радио је министар заиста као што треба да ради орган власти, и по други пут му се одговара да је тако и он би према томе потрошио 50000 до 100000 дин. дакле са толико прекорачно буџет и на крају крајева види се, да је он то тако урадио, што му је поднесен нетачан извештај, што дакле није знао право стање ствари. С тога дакле ја не би хтео, да се министар казни, јер није он крив, него онај који је такав извештај поднео. Други случај може бити финансијске природе.

Ми имамо много својих папира од вредности у другом свету и рецимо наједанпут неко са берзе у Бечу догрчи нашем тамошњем посланику и каже, како курс наших папира непрестано пада, а овај брже боље јави то нашем министру и министар да би спасао аргије наше од пропасти или рецимо да их иступи из руку, поднесе предлог Скупштини, да се што са артијама учини, а доцније се покаже, да је извештај из основе погрешан или недовољан, онда ја не знам ко би имао срца и воље, да по пуној савесности министра криви, што је поднео такав предлог; а то може, господо, у државном животу доста пута да се деси.

Што се тиче овога, што је навео г. прота Ђурић, да се неко може да утури између владоца и народа и да спречи да се на престолу увек зна права истина. Можда он би могао то да каже из свога искуства и он би имао узрока, да се за то обрати људима, који су му лично криви. А по мом схватању, кад су дебате у Скупштини овако јавне, кад је изглед да ће штампати бити слободнија, где се свака мисао можда и у претераној форми исказује, ја држим да не може бити никакве опасности а најмање то може бити разлог да се ова тачка укине, која гарантује и да министар буде кажњен а да га не излаже опасности да буде и одговоран ни крив ни дужан.

Милан Ђурић — Поштована госнода предговорници изазвала су ме, те морам да објасним свој предлог..... (Чује се: неодобрава се реч; пека говори).

Поштовани предговорници казали су да не би било добро, да буде министар кажњен кад није он сам намерно учинио какво крив. дело, али баш онај пример који је наведен, да један капетан, који је неистинито известио министра, оштетно државну касу, онда ја стављам Скупштини питање, ко за то да одговара, и ко да се за то брине да му буде чиповништво добро? Ја држим да је на првом месту за то позват г. министар, у његовим је рукама власт и он треба да се брине да има добре раднике, и да ти радници искрено извештавају министра. Баш тежња мога предлога и јесте у томе, да министар не прима ма кога у службу, који ће подносити лажне извештаје владоцу и да се не би тако и у будуће радило, ја ипак остајем при моме предлогу, а био сам срећан, да је он потпомогнут већином посланика а држим да ће као користан и усвојен бити.

Потпредседник — Претрес је свршен. Да решимо предлог прота Милана Ђурића који гласи: „За поднашање неистинитих извештаја Краљу и Народ. Скупштини.“ Дакле, ко је за предлог протин нека седи, а ко је противан нека устане? (већина седи)

Према томе усвојен је предлог пона Милана Ђурића а тим је и 2 члан усвојен.

Милош Богдановић — Мени се чини, да сва ова борба око ове одговорности министарске, излишна је, кад овде није узаконено нешто, а то је, што није казато, да за ове кривице мора или да је дужан — био Краљ или Скупштина да оптужи крива министра.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)